

Liesbeth Hop

MIJN KIND IS ANDERS, WAT NU?

Liesbeth Hop

GUN KINDEREN HUN EIGEN LABEL

MIJN KIND IS ANDERS, WAT NU?

*Voor alle ouders van bijzondere kinderen en
speciaal voor mijn ouders, die er drie hebben opgevoed!*

Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen

www.kosmosuitgevers.nl

© 2015 Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen,
onderdeel van VBK | media
Ontwerp omslag en binnenwerk: Studio Veer, Utrecht
Fotografie binnenwerk: Just Kids serie, copyrights
Gesprekspartners (Comstock – Getty Images)
Foto auteur: Bart Honingh

ISBN 978 90 215 5941 4

ISBN e-book 978 90 215 5942 1

NUR 847

Alle rechten voorbehouden / All rights reserved

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of
openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm
of op welke andere wijze en/of door welk ander medium ook,
zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Deze uitgave is met de grootst mogelijke zorgvuldigheid
samengesteld. Noch de maker, noch de uitgever stelt zich
echter aansprakelijk voor eventuele schade als gevolg van
eventuele onjuistheden en/of onvolledigheden in deze uitgave.

INHOUDSOPGAVE

	Voorwoord	9
DEEL I		
1.0	Inleiding	14
1.1	Eigen-wijzer	15
1.2	Lees-wijzer	20
1.2.1	Geest en gedrag	20
1.2.2	Diagnose en label	20
1.2.3	Hij-vorm	20
1.2.4	Kinderen zijn geen slachtoffers	21
1.2.5	Deskundigen aan het woord	21
1.2.6	Eerstelijns- en tweedelijns hulpverlening	21
2.0	Ik merk dat mijn kind anders is	23
2.1	Te snel, te vroeg en te hard	24
2.2	Eigen-aardigheden	26
2.3	De boze buitenwereld	26
2.4	Zie ik mijn kind wel goed?	27
2.5	De beste stuurlii staan om je heen	28
2.6	Er is echt iets aan de hand	30
2.7	Samenvatting	30
3.0	Waarom zijn we allemaal anders?	31
3.1	De tijdgeest en onze drie 'ikken'	32
3.2	<i>Nature of nurture</i>	34
3.3	Hoe anders kun je zijn?	36
3.4	Zorg bieden waar het nodig is	40
3.5	Beter omgaan met diversiteit	42
3.6	Samenvatting	43

DEEL II

1.0	Waarom zijn er zoveel 'andere' kinderen?	45
1.1	Cijfers	46
1.2	Rede-lijk mens- en kindbeeld	49
2.0	Weten-schap	52
2.1	De specialist is ook maar een mens	55
2.2	WEIRD onderzoek door ontwikkelingspsychologen	57
2.3	De DSM-5: de 'bijbel' van de medische wetenschap	59
3.0	De rol van het onderwijs	62
3.1	Van gepersonaliseerd naar gestandaardiseerd onderwijs	63
3.2	Het label uit de rugzak!	68
3.3	Passend onderwijs? Wie past zich aan en aan wie?	70
3.4	Geen afrekencultuur maar talentontwikkeling	71
3.5	Ouders en de school maken het onderwijs samen passend	73
4.0	Overheid en Jeugdzorg	75
4.1	Zorg van dichtbij	76
4.2	Nieuw beleid is niet voldoende	80
4.3	Ontzorgen en normaliseren	82
4.4	Nieuw beleid gericht op participatie?	83
5.0	Media: de wifigeneratie staat op	86
5.1	Opvoeding in het mediatijdperk	89
5.2	Media en 'andere' kinderen	90
5.3	Asociale sociale media	93
5.4	De macht van zorgverzekeraars en de farmaceutische industrie	94
5.5	Afzeikcultuur schaadt diversiteit	96
6.0	Ouders en opvoeding	100
6.1	Onzekerheid en verwachtingen	105
6.2	Onvoorziene gezinsproblemen	107
7.0	Samenvatting	108

DEEL III

1.0	Ik wil het beste voor mijn kind: druk op geluk	111
1.1	Ons geluk geprojecteerd	114
1.2	Geluk zit in een klein hoekje	115
1.3	Samenvatting	119
2.0	Eerst de ouder aan zet	120
2.1	Hoe voed je 'andere' kinderen op?	129
2.2	De laatste opvoedrends	130
2.3	Algemene handvatten voor een goede opvoeding	136
2.4	Tips voor de opvoeding van een 'ander' kind	140
2.5	Anders naar je kind kijken met valkuilen, kwaliteiten en uitdagingen	145
2.6	Samenvatting	167
3.0	Eerste hulp binnen het gezin	168
3.1	Hulp vanuit de naaste omgeving	171
3.2	Samenwerking met school	172
3.3	Samenvatting	177
4.0	Eerstelijns hulpverlening	178
4.1	Ouders en de eerstelijns hulpverlening	182
4.2	Samenvatting	186
5.0	Tweedelijns hulpverlening	187
5.1	Een diagnose mag een kind niet belemmeren	188
5.2	Medicijnen of geen medicijnen	192
5.3	Ouders en de tweedelijns hulpverlening	195
5.4	Samenvatting	198
6.0	Nawoord: Gun kinderen hun eigen label!	199
7.0	De belangrijkste tips op een rij	202
8.0	Dankwoord	206
9.0	Literatuurlijst	208

VOORWOORD 'GUN KINDEREN HUN EIGEN LABEL'

In zijn *Verspreide Opstellen* uit 1916 schrijft Jan Ligthart, de Nederlandse onderwijzer die bekendheid verwierf met zijn hartepedagogiek, een heerlijke tekst over *Groeien gaat langzaam*. Het stuk eindigt met het korte gedicht 'Naar tijd'.

*Hebt gij ooit graan gemaaid in groene lente?
Uw huis betrokken eer het was gebouwd?
Eischt gij van 't kapitaal de volle rente,
Nog eer gij 't in uw handel hebt betrouwd?
En wilt ge, dat uw kind zich braaf, ervaren,
En wijs zal toonen? Hoed u voor den schijn:
Ook zeedlijkheid moet groeien met de jaren,
Laat hem den tijd, om vrolijk dwaas te zijn.*

Ligthart bekommert zich om de blik van de volwassene op het kind van zijn tijd. Grote mensen hebben te weinig geduld met kleine mensen. De verwachtingen zijn hoog, de tijd om deze in te vullen kort. *En daarom trekken wij met onze ongeduldige vingers het plantje omhoog, doch rukken daarmee de fijne wortelvezels los, en 't plantje kwijnt.*

Ligtharts bekommernis sluit mooi aan bij de drijfveren van Liesbeth Hop in dit boek. Hops vertrekpunt ligt in de grote focus van onze huidige samenleving op het afwijkende, op het tekort, het gebrek, de beperking. Deze focus is op zich niet nieuw. Maar waar het bij het begin van de vorige eeuw veeleer om een fascinatie ging (van waaruit vervolgens een diversiteit aan theorieën over 'het kind' voortvloeide), gaat het vandaag om een obsessie. We hebben steeds meer labels ontwikkeld die 'het andere' van 'het normale' moet onderscheiden. Bovendien krijgen steeds meer kinderen een label. Dit heeft grote gevolgen. 'Anders zijn' betekent voor heel wat kinderen onderwerp zijn van allerlei vormen van uitsluiting. Op school, in de zorg, op het speelplein.

Wij hebben de voorbije decennia kinderen geobserveerd, geregistreerd en geïnventariseerd. En we hebben dit op een zodanig nauwkeurige manier willen doen, dat we kinderen hoofdzakelijk gaan definiëren zijn in termen van wat ze nog niet zijn of nog niet kunnen. Max Weber benoemde dit proces met de term *Entzauberung der Welt*. Toegepast op kinderen en hun opvoeding betekent dit dat bij het begin van de twintigste eeuw de overtuiging ontstond dat het op een dag in principe mogelijk zou zijn om het kind in zijn totaliteit volledig te kennen en te doorgronden. Het was daarom niet meer dan een kwestie van tijd om alle geheimen van kinderen en het kinderleven grondig en transparant in kaart te brengen. Omdat we er niet genoeg van kregen, zijn we lijsten beginnen aanleggen van groepen risicokinderen- en jongeren: kinderen en jongeren die het nog helemaal niet zijn of nog helemaal niet kunnen, of, die het nooit zullen zijn of nooit zullen kunnen. Het heeft er mee voor gezorgd dat wat aangekondigd werd als 'De eeuw van het kind' in wezen tot 'De eeuw van het risicokind' verworpen is. En met al onze kennis over deze risicokinderen zijn we hen gaan benaderen, op zoek naar bevestigingen van onze zorgvuldig vastgelegde criteria. Keer op keer, tot op vandaag.

Waar dit alles tot doel had, rust en zekerheid te brengen, stellen we op dit ogenblik het tegendeel vast. De vele verhalen van ouders doorheen het boek van Liesbeth Hop tonen onrust, angst en soms een heel grote opvoedingsonzekerheid. Heel treffend zijn bijvoorbeeld de vragen van een moeder van een wat timide en angstige jongen van vier. *'Moet ik hem laten testen om te kijken of hij iets mankeert? Of is hij gewoon een lief jongetje van pas vier jaar oud, dat tijd nodig heeft?'*. *'Doe ik het goed?'* loopt dan ook als een rode draad doorheen heel wat opvoeding van vandaag. De impact van de taal van de ontwikkelingspsychologie is in deze bijzonder groot. Ouderlijke verantwoordelijkheid wordt vandaag vaak begrepen als een soort waakzaamheid. Goede ouders zijn waakzame ouders. Ze nemen best een houding aan van voortdurende alertheid voor mogelijkheden, risico's en tekortkomingen in de ontwikkeling van hun kinderen.

Mama als superwoman, papa als superhero. Opvoeding als een aaneenschakeling van recepten. Alsof kinderen niet meer dan een wortel zijn, die je telkens op dezelfde wijze schilt en vervolgens in gelijke stukjes in de pan stooft.

Veranderen kinderen als je anders over hen gaat spreken? Het was Ian Hacking, een Canadees filosoof, die zei: hoe we ook over een kameel spreken, het zal de kameel niet veranderen. Maar kinderen zijn geen kamelen. Hoe we over kinderen en hun opvoeding spreken, zal dus ook op hen een grote impact hebben. Statistieken uit het Verenigd Koninkrijk tonen aan hoe tijdens het schooljaar anderhalve keer meer kinderen met buikpijn in het ziekenhuis worden opgenomen dan in vakantieperiodes. Van die kinderen heeft 27 procent buikpijn zonder dat er sprake is van enige lichamelijke oorzaak. Ook in Vlaanderen en Nederland stellen kinderpsychologen vast dat steeds meer kinderen tijdens schoolperiodes klagen over hoofd- en buikpijn. Uit een onderzoek bij 1127 kinderen bleek dat drie op de tien Vlaamse kinderen tussen tien en veertien jaar geregeld klaagt over buik-, hoofd- en nekpijn. Ze liggen 's nachts wakker en kunnen zich moeilijk concentreren op hun schoolwerk. Nederlands onderzoek geeft aan hoe 68 procent van de kinderen wel eens last heeft van stress. Als belangrijkste bronnen voor stress wijzen zij naar hun ouders en de school. We kunnen vandaag niet anders dan deze signalen van kinderen ernstig nemen.

In het begin van het boek schrijft Liesbeth Hop: *'Ik ga in dit boek niet uit van kinderen als slachtoffers, maar als volwaardige wezens die recht hebben op opvoeding en educatie'*. Met dit prachtige statement plaveit ze de weg naar een kijken naar, denken over en handelen met kinderen dat ons moet toelaten alle kinderen tot hun recht te laten komen. Het beeld van het transparante kind is een illusie. Als opvoeder zullen we over kinderen nooit alles weten, laat staan alles zien. Al in de jaren vijftig wees de bekende Nederlandse pedagoog Langeveld ons op het belang van de verborgen plaats in het leven van het kind. Kinderen hebben avontuur en risico nodig om zelfstandig te worden. Moeten langs het randje kunnen lopen en soms vallen, zodat ze door ervaring wijzer worden en zelfredzaam. Als opvoeder moeten we dan ook niet alles willen weten of zien. Dolph Kohnstamm bedacht hiervoor de sympathieke term *'liefdevolle verwaarlozing'*.

Liesbeth Hop haalt in het boek ook Chris Maily aan, directeur van de Theo Thijssenschool, die de actuele tendensen in opvoeding en onderwijs duidt in termen van een *'georganiseerd wantrouwen'*. Je zou kunnen zeggen dat Hop met haar boek denkwegen en concrete

pistes uittekent die een 'georganiseerd vertrouwen' moeten mogelijk maken. Enthousiast en overtuigend weet ze te inspireren. Zonder daarbij in een sprookje te vervallen. *'Kwetsbaarheid hoort bij het leven en is niet te voorspellen.'*

Laat ons dus een andere taal over kinderen en hun opvoeding ontwikkelen. Een taal die - om een oud Vlaams woord te gebruiken - ons 'goesting' in opvoeding doet krijgen. Philippe Meirieu, een Franse pedagoog, verwoordt dit heel mooi: *'Parler, c'est prendre le risque de se mettre en JE: JE parle'*. In ons spreken met kinderen moeten we durven onszelf op het spel te zetten. Laat ons spreken vanuit een sterke betrokkenheid op het kind. Meirieu verwijst daarbij naar het ontroerende verhaal van het vierjarig meisje dat niet kon slapen 's nachts en daarom de hele tijd huilde. Haar tante vertelde haar verhalen in het donker, maar telkens wanneer de tante stopte met vertellen, begon het meisje opnieuw te huilen. Uiteindelijk wordt de tante wanhopig en vraagt ze het meisje: 'Maar je moet slapen, waarom wil je niet slapen?' Waarop het meisje antwoordt: 'Ik wil niet slapen, want ik wil de zon. En wanneer iemand praat, wordt het dag.'

Het wordt dag, wanneer het woord genomen wordt. En dat is nu net wat dit boek doet.

Bruno Vanobbergen
Vlaams kinderrechtencommissaris

10

Inleiding

'MIJN KIND IS STAR'

1.1 EIGEN-WIJZER

'Andere' of 'bijzondere' mensen hebben mij altijd geboeid. Misschien wel omdat ik in mijn jeugd zelf het gevoel had een buitenbeentje te zijn. Vaak voelde ik mij onbegrepen en regelmatig werd me verteld hoe 'eigengereid' ik was. Dat viel niet mee, ik was geregeld alleen bezig en had weinig aansluiting bij mensen om mij heen. Ik had het geluk dat ik op school aardig mee kon komen, dus liep ik op dat vlak gewoon met de meute mee. Pas later heb ik begrepen dat het 'anders' zijn mij ook gebracht heeft tot waar ik nu ben. Achteraf ben ik blij dat ik niet altijd naar mensen heb geluisterd, maar dat ik mijn eigen weg ben blijven volgen. Daarin was ik behoorlijk eigen-wijs. Ik besef ook dat mijn ouders een belangrijke rol hebben gespeeld bij het creëren van ruimte en vertrouwen zodat ik mijn eigen gang kon gaan, mijn eigenheid kon vinden en kon worden wie ik nu ben. Daar ben ik ze eeuwig dankbaar voor. Tegenwoordig besef ik ook dat ik geluk heb gehad dat je in mijn jeugd gewoon anders was en dat er nog niet zoveel testen werden gedaan, die al snel een 'label' opleveren. De wereld is wat dat betreft veranderd. Het is voor ouders van nu nuttig om te weten hoe de wereld op dit vlak in elkaar steekt. Zeker wanneer je zelf een kind hebt dat anders is. Ik ga daar in dit boek graag op in.

Zelf heb ik het geluk om moeder te mogen zijn van een bijzondere zoon. Toen hij in groep 2 van de basisschool zat, werd hij ook niet goed gezien en begrepen door zijn juf. Tijdens een 10-minutengesprek (natuurlijk veel te kort om over je kind en zijn

ervaringen met de wereld te praten) met de juf van mijn zoon, kreeg ik de indruk dat ze het over een compleet ander kind had dan mijn zoon. Ik herkende hem niet in haar verhalen over hoe hij zich gedroeg in de klas. Thuis had ik een heel ander kind. Enfin, uiteindelijk leek het haar een goed idee om mijn zoon psychologisch te laten testen, want ze was ervan overtuigd dat hij iets mankeerde. Op dat moment ben ik weer eigen-wijs geweest. Dat was niet eenvoudig, want de juf had mij intussen behoorlijk onzeker gemaakt over mijn eigen beeld van mijn zoon. Toch leek een test mij iets te voorbarig en heb ik nogmaals een gesprek aangevraagd met haar. Daaruit bleek wederom dat ze overtuigd was van haar gelijk. Ze gaf geen ruimte voor het vinden van een andere oplossing. Uiteindelijk heb ik haar gezegd dat het mij een beter idee leek dat ze zichzelf liet testen, omdat ze blijkbaar niet in staat was om een betrouwbaar beeld van een kind te vormen in een tijdsbestek van vier maanden. Dezelfde week nog heb ik mijn zoon bij een andere school aangemeld met een ander leersysteem. Het verbaast mij tot op de dag van vandaag, hoeveel dat heeft uitgemaakt in de ontwikkeling van mijn zoon. Hij fleurde op, kreeg meer zelfvertrouwen en doorliep uiteindelijk probleemloos de basis- en middelbare school. Ik wil daarmee niet zeggen dat elk kind dat problemen heeft op school nu maar naar een andere school moet gaan. Helaas liggen de problemen die kinderen ervaren in de interactie met hun omgeving een stuk ingewikkelder. In dit boek zal ik daar verslag van doen en ouders handvatten en houvast geven om op hun eigen-wijze manier daarmee om te gaan.

'IS MIJN KIND ANDERS?'

Liesbeth Hop is jeugd- en gezinscoach, oprichter van de Nationale Academie voor Media en Maatschappij en campagneleider van *Gun kinderen hun eigen label*. Zij schreef eerder de boeken *De Wifi Generatie*, *Pesten is Laf* en *Weet wat je ziet*.

Veel ouders horen dat hun kind 'anders' is. De burens zeggen het, de familie signaleert het, op school vindt de juf het en vaak herkennen ouders het zelf ook wel. Het belangrijkste doel van opvoeding, het onderwijs en de jeugdzorg is om elk uniek kind te helpen optimaal deel te nemen aan deze maatschappij. Daarbij mag een eventueel label een kind niet belemmeren, maar is wel op zijn plaats als het een kind verder helpt.

De belangrijkste vraag zou moeten zijn:
*wat heeft een kind nodig? En niet:
wat mankeert een kind?*

We leven in een maatschappij waarin wij moeite lijken te hebben met het accepteren van diversiteit. En van menselijke kwetsbaarheid. Hoe komt dat? Wat is daarbij de rol van de wetenschap, de overheid, het onderwijs, de jeugdzorg, de media en de ouders? Welke boodschap hebben 'andere' kinderen voor ons en voor de maatschappij? Hoe zorgen wij dat kinderen worden wie zij zijn?

Liesbeth Hop pleit ervoor dat alle kinderen en jongeren de aanpak krijgen die ze nodig hebben in plaats van een label dat laat zien wat ze 'mankeren'.

9 789021 559414

www.kosmosuitgevers.nl

KOSMOS

NUR 847

Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen